
ROBERT L. WOLKOFF:

OM PORNOGRAFINS IDEOLOGI

Det är ett minst sagt oroväckande faktum att den produkt som det nyligen befriade Östeuropa visat sig bäst lämpat att producera – ja, praktiskt taget, det enda det har kunnat producera – är just pornografin. Oavsett om det är i form av ändlösa rader av prostituerade; eller världens slipprigaste porrklubbar, eller massvåldtäktsfilmer från Serbien, är det inte för långsökt att påstå att gemene mans triumf mot kommunismen har varit... att titta på smutsiga bilder! Pornografin verkar innehålla, eller återspegla (det är oklart vilket) en betydande kraft, och förtjänar således en genomtänkt granskning.

Förnedrande

Det är emellertid såväl känslomässigt som principiellt ett svårt ämne att diskutera. De flesta inser att det är något förnedrande med det, men ändå blir man erotiskt upphetsad av det. De flesta är fundersamma över sambandet mellan pornografin och våld mot kvinnor, samt över de sociala omständigheter som

tvingar vissa människor in i branschen. Samtidigt blir de flesta upprörda då man i "den politiska korrekthetens" namn vill förbjuda pornografin. Det finns ju något som heter yttrandefrihet.

Det minsta man kan säga beträffande dagens pornografi är således att den utgör något slags "gränsområde", svärfångat, utanför ideologiska ramar, i ett ord, slipprig (i ordets alla bemärkelser).

Farliga böcker

I *The Invention of Pornography: Obscenity and Origins of Modernity, 1500–1800*, visar en imponerad samling av historiker och litteraturvetare inte bara att pornografin alltid har haft dessa egenskaper, utan också att moderniteten i sig återspeglar många av dem. Under en längre tid framstod inte pornografin som en särskild litterär kategori. Den ingick i stället, tillsammans med vissa typer av filosofi och politisk kritik, i en mer allmän gruppering av "farliga" böcker. Pornografin i sig "skapades" samtidigt som den moderna romanen – och det är något oklart vilken som står i större skuld till den andra.

Fel med förbud

Den moderna pornografin är ett ämne

The Invention of Pornography: Obscenity and Origins of Modernity, 1500–1800.

som inte direkt behandlas i boken. Man bör emellertid inte dra slutsatsen att den inte har något att bidra till den aktuella diskussionen. Tvärtom. Genom att, för det mesta utan polemik, granska det historiska läget, skapar boken ett sammanhang i vilket man kan göra en rimlig bedömning av det moderna.

Mycket av det som ingår i pornografins historia återspeglas i nutiden. Pornografins styrka, till och med dess identitet just som "pornografin", härstammar delvis just från försöket att motverka den. Detta i sin tur innebär att feministernas krav att den skall förbjudas inte bara kommer att misslyckas. Det kommer till och med att bidra till dess ytterligare spridning. "Pornografin", som Hunt beskriver det, är namnet på "ett argument, inte ett ting," och ett förbud kommer aldrig att göra slut på ett argument.

Kända pornografer

Givetvis kan man inte säga att dagens pornografi på något sätt är förknippad med nutidens viktigaste politiska och intellektuella trender – något som faktiskt var fallet beträffande den premoderna pornografin "vars författare härstammade från den demimonde av kättare, fritänkare och libertiner som utgjorde avigsidan av" renässansen, den vetenskapliga revolutionen, upplysningen och den franska revolutionen. Bland kända pornografer fanns exempelvis Diderot, Voltaire, och Jean-Baptiste Rousseau.

Idag har pornografin i stället blivit, som kulturhistorikern Angela Carter be-

skrev det, endast "propaganda för knullandet".

Erotiskt nätverk

Ändå är det klart att dagens pornografi delar sina mer respektabla företrädares egenskap av att vara en mediaprodukt. För femhundra år sedan, skapade tryckeriet oanade möjligheter för pornografins spridning till allmänheten, och således utanför aristokratins ramar. På precis samma sätt har gemene man idag tillgång till en otrolig mängd pornografi, inte bara genom konventionella litterära medel, utan också genom TV, satellit och kabel-TV, videoband och nu senast datorer, som skapar ett "interaktivt" erotiskt nätverk.

Samtidigt, som så ofta är fallet i pornografins historia, är det motsatta också intressant, nämligen att media delvis är en konsekvens av pornografin! Det är knappast en tillfällighet att erotiska videoband är bland de mest uthyrda, eller erotiska filmer på kabel de mest omtittade. "The information highway" var säkerligen inte det första som pornograferna tänkte på då de började sin verksamhet, och pornografin var inte nödvändigtvis det man tänkte på då man först började fundera över "the information highway". Ändå är det dit (i stället för Rom) som alla vägar tycks leda!

Värderingsfri verklighet

Även om dagens pornografi inte kan göra anspråk på att vara banbrytande avantgardistisk filosofi, kan man med hjälp

av bokens analytiska verktyg, försöka tolka dagens pornografi som en barometer på samhället. Om den är politiskt omedveten, så är också de flesta människor det idag. Samma kunde sägas vad gäller förvirringen kring sexuell identitet, förnekandet av andra värderingar än just fysisk njutning, den någorlunda platta realismen, främjandet av en värderingsfri verklighet i vilken den enda gällande måttstocken är antalet sexuella upplevelser, m m.

Erotisk jämlikhet

Dessutom kunde man, i ljuset av pornografins historia, dra vissa slutsatser som är motsatsen till den feministiska partilinjen. Beträffande exempelvis "förnedring av kvinnor", kan det påpekas att nästan inte något man idag kan köpa är tillnärmelsevis lika grovt som Markis de Sades 200 år gamla alster. Den pornografiska bilden av idag är huvudsakligen menad som en icke-sadistisk, icke-förnedrande, bild av erotisk jämlikhet. "Sex är kul för alla", är närmare budskapet än "jag skall knulla ihjäl dig". Intressant nog kan man hitta grövre skildringar av kvinnomord och tortyr i den "respektabla" bokhandeln än i porrklubben. Detta är i sin tur en paradoxal återspeglning av det faktum att romanen (som ursprungligen ansågs vara främst en "kvinnosak") under längre tid fick stå ut med samma kritik som pornografin – nämligen att den "framkallade begär".

Kvinnofientlig attityd

Det är givetvis enkelt att hitta häpnadsväckande undantag från denna mer godartade sorts pornografi. Dessutom är det bara att konstatera att det mesta är rent androcentriskt, dvs att pornografin skildrar verkligheten från mannens synpunkt. En något sofistikerad kritisk metod kunde visa att detta är tecken på en kvinnofientlig attityd. Man kunde till och med tolka hela porr-industrin som ett enda stort angrepp mot kvinnor.

Fabelns falska enkelhet

Bilden är långt ifrån klar, men även denna tvetydighet är helt typisk för pornografin, som alltid har drivit systematiska tänkare till vanvett. Möjligtvis kunde man resonera att pornografins "högre politiska syfte" idag är just att vara icke-politisk. Som Angela Carter har sagt, "pornografin förstärker de sexuella arketypernas falska universella sanningar, därför att den förnekar, eller inte hinner med, eller inte har utrymme för, eller av grundläggande ideologiska skäl ignorerar, det samhälleliga sammanhang i vilket sexuell aktivitet pågår. Alltså måste pornografin alltid ha fabelns falska enkelhet".

Mänsklig skaparkraft

Detta kommer givetvis att vara anatema för alla (tidigare, kommunisterna, idag vissa feminister) som "politiserar" verklighetens varje aspekt, och förespråkar ett slags ideologiskt driven "renhet". Sexualiteten är emellertid i sig inte "ren", det pornografiska uttrycket för den inte hel-

---

ler. Man kan inte ta bort den ena utan att ta bort den andra.

Dessutom visar Hunts samling hur man kunde bli av med pornografin utan att därmed ta bort en betydande del av mänsklig skaparkraft. Som Diderot en

gång skrev: "Vid grunden för våra mest upprymda känslor och vår renaste ömhet, finns det en bit pung."

Att röra detta är, minst sagt, en känslig sak.